

Sama to znamenitě doložila na příkladu životních osudů Šimona z Rokycan a kulturního ovzduší v Horšovském Týně, jejíž školu v mládí spravoval. Závěrem vyzdvihují typografickou úpravu, která vhodně odlišila anglické mutace Úvodu a vložených komentářů.

FRANTIŠEK ŠMAHEL

Kronika Jána z Turca / Johannes de Thurocz: Chronica Hungarorum, přel. Július SOPKO, edd. Eduard DROBNÝ – Magdaléna GOCNÍKOVÁ, Perfekt, Bratislava 2014

590 s., ISBN 978-80-8046-692-3

Slovenským překladem kroniky Johanna de Thurocz (maď. Thuróczi János, slov. Ján z Turca) navazuje nakladatelství Perfekt na počiny známějšího vydavatelství Rak, jejichž cílem je výpravným způsobem zpřístupnit středověké narativní prameny ve slovenštině. Preferovány jsou především ty texty, které se vyjadřují nebo vztahují k událostem a kultuře dnešního Slovenska. Cenné jsou tyto edice i pro českého čtenáře, neboť mu často otevírají cestu k jinak hůře dostupným pramenům k dějinám středověkých Uher.

Chronica Hungarorum je textem na pomezí středověké tradice (v uherském prostoru zastoupené o patnáct let starším tiskem Budínské kroniky) a humanistického přístupu k historiografii, který se naplno projevil v uherské kronice Antonia Bonfiniho z roku 1497. Thuroczovo dílo je známé pouze ze starých tisků z roku 1488, brněnského a augsburského, přičemž druhý zmíněný se stal základem pro slovenský překlad. Kronika s odkazy na antické i středověké autory vykládá původ starých Maďarů, vypráví o jejich dvojím příchodu do Panonské kotliny a pojednává o dějinách Uherského království až do vlády Matyáše Korvína. Jedná se o pozoruhodné dílo, v němž se spojují různé žánry a do něhož Thurocz zakomponoval celé kompletní texty (např. jinak nedochovaná kronika o Ludvíkovi Velikém Jánose Kükülleiho je známa jen díky Thuroczovi).

Editoři se pokouší Thurocze anachronicky zasadit do „slovenského“ kontextu, jak shrnuje v předmluvě Eduard Drobny: „Ján z Turca pochádzal z dnešných Šípíc pri Leviciach a v multietnickom prostredí inklinoval k uhorskej, prevážne maďarskej šľachte, čo bolo dôsledok doby, v ktorej žil. To však nič nemení na skutočnosti, že dielo

vzniklo na našom území.“ Tvrzení o místě vzniku kroniky je přinejmenším zavádějící. Dnešní čtenář je zároveň postaven do role „dědice velkých tradic“ a čte o anachronicky konstruovaných, výhradně pozitivních dějinách vlastního národa. Takto oslavně založená popularizace však svým jednostranným přístupem omezuje jak poznání středověké kultury, tak sebereflexi dnešního čtenáře konfrontovaného s jejími projevy.

Tři úvodní studie (slovo historika Richarda Marsiny, bibliografa Lubomíra Jankoviče a překladatele Júlia Sopka) zjevně vznikly bez vzájemných vazeb. Jednotlivé texty se ve smyslu vytyčených perspektiv doplňují jen minimálně, dokonce se v mnohém překrývají a opakují. Znovu a znovu tak čteme, kdo byl „Ján z Turca“, co kronika obsahuje, kdy byla tištěna a jak kronikář k psaní přistupoval. Zvláštní důraz je kladen na význam Slováků a slovanských jazykových prvků v kronice. O Slovácích se přitom hovoří jako o středověkém národu zcela samozřejmě, bez dalších komentářů.

Celou polovinu svazku zabírá faksimile starého tisku, záměrem je přitom čtenáři přiblížit podobu středověkého písemnictví, jeho strukturu, ilustrace, ale i marginální poznámky. Samotný překlad je výběrově doplněn vysvětlujícími poznámkami, které vycházejí převážně z vyčerpávající kritické edice Elisabeth Galántai, Eleméra Mályusze a Julia Kristóa (Budapest 1985–1988, 3 sv.). Ke knize bohužel není připojen rejstřík. Vizualní podoba přebalu knihy chce zastoupit nedochovaný originál („Obálka knihy sa nezachovala, museli sme zvolit náhradné riešenie“), výsledná podoba je nicméně spíše kýčovitá.

Samotné překladatelské dílo zkušeného odborníka zapadá v záplavě zjednodušujících floskulí o slavné minulosti. Autoři popularizačních děl se dnes mnohdy uchylují k podobným spíše populistickým gestům, namísto toho, aby přístupným způsobem převáděli odbornou debatu do veřejného prostoru. Recenzovaná kniha ukazuje, že středověké dějiny se takto instrumentalizují nejen v rámci širšího historického povědomí, nýbrž i v odborných kruzích.

VOJTĚCH BAŽANT